

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

UWARUNKOWANIA I STRATEGIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WOJEWÓDZTW REGIONU ZACHODNIEGO

Pod powyższym tytułem odbyła się w dniu 14 marca 1996 r. konferencja zorganizowana przez Biuro Planowania Regionalnego Centralnego Urzędu Planowania z siedzibą w Poznaniu, Centrum Badania Gospodarki Regionalnej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu i Wielkopolską Korporację Techniczną NOT - Towarzystwo Przemysłowo-Gospodarcze SIMP.

Konferencja w swym założeniu nawiązywała do projektu "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju - Polska 2000 Plus", CUP, Warszawa 1995, w którym to dokumencie dla 10 województw obszaru zachodniego (tj. woj. poznańskiego, bydgoskiego, gorzowskiego, kaliskiego, konińskiego, leszczyńskiego, pińskiego, toruńskiego, wrocławskiego i zielonogórskiego) przyjęto hipotezę rozwoju zrównoważonego w polityce przestrzennej państwa.

Celem konferencji było zaprezentowanie koncepcji rozwojowych uszczegółwiających i konkretyzujących wyżej wymienione założenia ogólne i wskazanie w ten sposób podstaw do konstruowania strategii rozwoju i planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych województw w ramach koncepcji polityki gospodarczej i przestrzennej kraju. W trakcie konferencji omówione zostały:

- podstawy teoretyczne zrównoważonego rozwoju regionu (województwa),
- dotychczasowe przeobrażenia województw regionu zachodniego w procesie transformacji społeczno-gospodarczej Polski w latach 1990 - 1995,
- czynniki i bariery dalszego rozwoju,
- przesłanki i problemy równoważenia rozwoju.

W konferencji uczestniczyło ponad 100 osób, w tym: wojewodowie, prezydenci miast, przedstawiciele administracji centralnej, naukowcy, przedstawiciele wojewódzkich biur planowania Przestrzennego, wydziałów rozwoju regionalnego urzędów wojewódzkich oraz przedstawiciele sejmików samorządowych, organizacji zawodowych, społecznych i naukowych.

Wygłoszono cztery referaty:

- 1) *Ku bardziej operacyjnej postaci idei zrównoważonego rozwoju regionu* (prof, dr hab. Ryszard Domański, AE Poznań),
- 2) *Uwarunkowania rozwoju regionu zachodniego* (mgr Roman Chmielewski, Biuro Planowania Regionalnego CUP),
- 3) *Strategie zrównoważonego rozwoju województw regionu* (prof, dr hab. Lucyna Wojtasiewicz, AE Poznań).
- 4) *Płaszczyzny współdziałania administracji rządowej i samorządowej w zakresie strategii rozwoju województw* (dr Roman Andrzejewski, Urząd Wojewódzki w Poznaniu).

Prof. R. Domański skoncentrował się na zaprezentowaniu idei rozwoju podtrzymywalnego zwracając uwagę na to, że idea ta "pozostanie jedynie atrakcyjnym hasłem o ograniczonej stosowności, jeśli nie nada się jej postaci operacyjnej". Autor przedstawił dwa sposoby działania, które uważa za obiecujące. Pierwszy jest inspirowany przez teorię rozwoju gospodarczego, drugi przez teorię synergetyki. Zbliżanie się do celów rozwoju podtrzymywalnego wymaga przekształcenia dotychczasowej struktury systemów ekologiczno-ekonomicznych w kierunku proekologicznym. Do niezbędnych warunków operacjonalizacji idei rozwoju podtrzymywalnego Autor zaliczył rozbudowę zasobów informacji dotyczących relacji ekologiczno-ekonomicznych.

Mgr R. Chmielewski omówił zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju regionu zachodniego. Stwierdził, że "uwarunkowania wynikające z integracji z Unią Europejską stanowić będą istotny czynnik kształtowania polityki rozwoju i przestrzennego zagospodarowania regionu.

Wynika to stąd, że w procesach integracyjnych Polski z Unią Europejską główną rolę odgrywać będą powiązania komunikacyjne poprzez budowę autostrad oraz modernizację linii kolejowych szczególnie w kierunku wschód-zachód. A region właśnie leży pośrodku tego głównego korytarza transportowego łączącego nas z Unią. W tym kontekście także duży wpływ będzie miało bliskie położenie regionu w stosunku do konurbacji Berlina, stającej się obok Londynu i Paryża trzecią metropolią światową w Europie".

Jeśli chodzi o uwarunkowania wewnętrzne, to wynikają one z odziedziczonego stanu zagospodarowania przestrzennego oraz przemian w przestrzeni społeczno-ekonomicznej regionu, jakie zaszły wskutek transformacji systemowej mającej miejsce w kraju. Zdaniem referenta dotychczasowe procesy rozwoju społeczno-gospodarczego oraz współzależne z nimi przekształcenia struktury przestrzennej uformowały policentryczny węzłowo-strefowy układ funkcjonalny przestrzeni regionu. Okazuje się, że zarówno pozytywne jak i negatywne skutki pięciu lat transformacji systemowej w regionie zachodnim cechują się ogromnym zróżnicowaniem co do skali, tempa oraz wpływu na zmiany strukturalne przestrzeni społeczno-ekonomicznej regionu. Pięć lat transformacji zaowocowało zmianami w strukturze przestrzeni społeczno-ekonomicznej regionu zachodniego, objawiającymi się dalszą polaryzacją tej struktury. Już dziś największa aktywność i przedsiębiorczość gospodarcza, społeczna i innowacyjna ma miejsce w układach węzłowych i liniowych struktury przestrzennej regionu, tj. na obszarach aglomeracji Poznania, Bydgoszczy i Torunia, miast wojewódzkich i średnich miast (byłych powiatowych) w paśmie przebiegu korytarza transportowego wschód-zachód oraz w strefie gmin przygranicznych, a także w strefie dużych walorów turystycznych na pograniczu województw poznańskiego i leszczyńskiego z województwem gorzowskim i zielonogórskim. Płynie stąd wniosek, że ideą budowanych strategii powinno być aktywne kształtowanie nowych ogniw rozwoju w miejscach, które obecnie wykazują się najmniejszą aktywnością i przedsiębiorczością.

Prof. L. Wojtasiewicz podjęła próbę odpowiedzi na trzy pytania:

- 1) jak przedstawiana się aktualnie sporządzane wojewódzkie strategie rozwoju,
- 2) co zrobić, aby w pracach tych zachowane zostały przesłanki polityki przestrzennego zagospodarowania państwa (w tym: idea rozwoju zrównoważonego) i aby w ostatecznym efekcie prace okazały się użyteczne dla kompleksowego rozwoju inter- i intraregionalnego oraz lokalnego,
- 3) czy w wymienionych sprawach istnieje określona specyfika województw regionu zachodniego i jakie są tu najpilniejsze problemy do rozwiązania.

Zdaniem referentki mamy obecnie na ogół dobrze zrobione diagnozy sytuacji gospodarczej województw, a także zupełnie niezłe programy rozwojowe niektórych dziedzin (zaznaczają się zwłaszcza korzystnie programy ochrony środowiska), lecz nie ma strategii o charakterze systemowym, która jest niezbędna jako pierwszy krok dla stworzenia programu działania. Strategie rozwoju powinny zawierać pełne, skoordynowane zestawienie: celów, uwarunkowań, zadań i środków realizacji. Strategie (programy rozwoju społeczno-gospodarczego) powinny być budowane w ścisłym powiązaniu z pracami nad zagospodarowaniem przestrzennym województw i z koncepcjami rozwoju lokalnego. Odnosząc powyższe założenia ogólne do problematyki regionu zachodniego referentka wskazała na konieczność:

- tworzenia nowych ogniw rozwoju w formie tzw. przemysłów innowacyjnych (stanowiących wyznacznik postępu gospodarki),
- zdecydowanej modernizacji tych dziedzin, na których region opiera swą pozycję w gospodarce kraju,
- przebudowy (a w znacznej części - budowy) właściwego zaplecza dla podstawowych dziedzin gospodarki.

Dr R. Andrzejewski w swoim referacie podkreślił, iż "sterowanie rozwojem województwa uwarunkowane jest w dużym stopniu posiadaniem kadry specjalistów przygotowanych do opracowania interdyscyplinarnych analiz, studiów i prognoz, pozwalających na formułowanie zgeneralizowanych celów kierunkowych, które stwarzałyby jednocześnie kompetentne podstawy do podejmowania działań doraźnych, także charakteru branżowo-działowego". Zwrócił też uwagę na to, że skuteczność działań władz terenowych podejmowanych w obrębie strategii rozwoju województwa wymaga zdecydowanie większego uczytelnienia kompetencji poszczególnych ogniw "Centrum" w całej sferze polityki regionalnej państwa.

Dyskusja, która wywiązała się po powyższych referatach, była bardzo ożywiona i wielowątkowa. Zwrócono w niej uwagę przede wszystkim na to, że rozwój zrównoważony może być różnie

interpretowany, że ma wiele aspektów, że ważnej jest takie prowadzenie gospodarki, które zapewni zachowanie, a nawet wzrost zasobów dla przyszłych pokoleń (prof. B. Gruchman, dr M. Rybicki). Podniesiona została rola dobrej organizacji prac nad strategią, a w tym: rola współpracy szczebla regionalnego i lokalnego (mgr T. Kayser, mgr B. Lachowicz). Wyrażony został pogląd, że nie ma Wzorcowego sposobu budowy strategii rozwoju województwa (dr hab. M. Słodowa-Hełpa), ale podkreślono też pewne istotne, generalne właściwości, o jakie należy dbać przy pracach nad strategią. Są to: pokazywanie silnych stron i specyfiki regionu (dr A. Dębowski), uwzględnianie zasobowości, aktywności i efektywności regionu (prof. St. L. Bagdziński), odniesienie rozwoju regionu do systemów logistycznych (prof. St. Abt), uwzględnienie aspektów finansowych (prof. T. Mrzygłód) i kompetencyjnych (mgr St. Tam), solidne opracowanie koncepcji resortowych, zwłaszcza rozwoju przemysłu (mgr Cz. Formankiewicz).

W podsumowaniu (prof. J. Szlachta) zaznaczono, że trzeba mieć świadomość, iż kształtuje się nowa przestrzeń ekonomiczna Europy i że omawiany na konferencji obszar może mieć istotne znaczenie w procesach rozwojowych. Podkreślono konieczność podchodzenia do budowy strategii w sposób zintegrowany (zwłaszcza przez wiązanie aspektów społeczno-gospodarczych i przestrzennych). Silny akcent został postawiony na sprawę powiązań międzynarodowych, ze względu na rolę Poznania i jego położenie, a także ze względu na proces jednoczenia Europy, zmiany charakteru i funkcji granic.

Zdaniem osób wypowiadających się, konferencja spełniła oczekiwania uczestników: pozwoliła na wymianę doświadczeń i wniosła nowe elementy poznawcze, ważne przy konstruowaniu wojewódzkich strategii rozwoju i planów przestrzennego zagospodarowania. Postanowiono kontynuować podjęte w tym trybie prace, zajmując się w najbliższej przyszłości strategią rozwoju przemysłu.

Lucyna Wojtasiewicz